

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Tarım ve Orman Bakanı Sayın Bekir Pakdemirli tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. 10.01.2022

Saygılarımla,

Suzan ŞAHİN
Hatay Milletvekili

2017 yılında Türkiye Varlık Fonu'na devredildiğinden bu yana ÇAYKUR istikrarlı bir şekilde zarar etmektedir. ÇAYKUR'un 2020 yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda da dikkat çekilen artan zarar miktarları ile birlikte 2020 yılında ÇAYKUR'un ödenmiş sermayesi yıl içinde 500 milyon TL artmasına rağmen finansman giderleri 2020 yılı dönem zararı olan 547 milyon TL'nin %59'unu oluşturmuş ve sahip olunan öz kaynakların %70'inin kaybedildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte ÇAYKUR'un fabrikalarında makinelerin eski olduğu, Hopa Çay Fabrikasında olduğu gibi eleklerin, fermantasyon bantlarının uzun süredir yenilenmediği ve ekonomik ömrünü tamamladığı belirtilmektedir.

2020 yılını 547 milyon TL zarar ile kapatan ÇAYKUR, yaptığı açıklamalarda zararın bir önceki yıla göre azaldığını iddia etse de, Sayıştay Raporu'nda tespit edilen bulgular bu azalmanın anlamlı olmadığına işaret etmektedir. Mali yeterlilik oranı 4 puan daha düşerek %17 ile borçlanma ihtiyacı daha da artan ÇAYKUR'un borçları 2019 yılından devrolan 3,5 milyar TL ile birlikte 2020 yılsonunda 4,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2020 yılında kullanılan ticari banka kredilerinden dolayı tahakkuk eden faiz veya finansman gideri tutarı da 322 milyon TL olmuştur. 2019 yılında 100 birim kredi anapara ve faiz borcu ödemesi yapmak için 111 birim borçlanmak zorunda kalan ÇAYKUR, 2020 yılında aynı miktar kredi anapara ve faiz borcu ödemek için 103 birim borçlanmak zorunda kalmıştır. Geri ödeme rakamları ve ödenmediği için devreden bakiyesi de her yıl artan ÇAYKUR'un 2016 yılında toplam 4,6 milyar TL kredi kullanımı ve 4,4 milyar TL geri ödemesi varken, 2019 yılında 11 milyar TL kullanım ve 9,5 milyar TL geri ödeme rakamları ile en yüksek seviyesine ulaşmış ve 2020 yılında da 10,8 milyar TL kullanım ve 10,1 milyar TL geri ödemede bulunmuştur. Benzer şekilde ödenemediğinden sonraki yıla devreden kredi bakiyesi de 2016'daki 1,3 milyar TL'den, 2017 yılında 1,5 milyar TL'ye, 2018 yılında 2,1 milyar TL'ye, 2019 yılında 3,5 milyar TL'ye ve 2020 yılında da 4,2

milyar TL'ye yükselerek yükselen bir artış eğilimindedir. Bu rakamlar ışığında ÇAYKUR, banka borçları nedeniyle yüksek faiz oranları ve faiz yükü nedeniyle kalıcı bir borç kısılacı altında yaşamını sürdürmektedir. Üstelik kullanılan ticari banka kredilerinin faiz yükü nedeniyle öz kaynaklarının büyük bir bölümünü kaybederken, satışların yeterli olmaması ve birikmiş stoklar nedeniyle dönen varlıkların likiditesi de düşmektedir.

Stoklarındaki artışın değer kaybı yarattığına dikkat çekilen Sayıştay Raporu'nda ÇAYKUR'un 2020 yılından 10 bin ton çayın stokta kalması, çay stoklarının 132 bin ton seviyesine yükselmesine yol açmış ve bu durum sonucunda stok miktarı yıllık satışları ile aynı düzeye gelmiştir. Özellikle son 3 yılda ÇAYKUR'un stok miktarında yaşanan artış, ilgili yılların toplam satışları ile eş düzeye gelmiştir. Stok miktarındaki artışın ekonomik değer kaybı yarattığına dikkat çekilirken aynı zamanda gereğinden fazla stok bulundurmanın stokların depolanması ve küflenme, bozulma vb. etkenlere karşı ek bazı maliyet sorunu sonucunda yeni finansman maliyetlerine de yol açtığı belirtilmektedir. Nitekim ağır finansman yükü ile karşı karşıya olan ÇAYKUR'un satamadığı ve gereksiz yere depolarda tutmak zorunda kaldığı 50-60 bin ton stokun paraya çevrilememesi nedeniyle yaklaşık 1,4 milyar TL daha fazla kredi kullanmakta ve bu sonucunda da önemli miktarda ek faiz yükü ile karşılaşıldığı ifade edilmektedir.

Satışlardan da benzer şekilde zarar eden ÇAYKUR, 2020 yılında yurtiçi çay satışlarından %3 oranında %95,7 milyon TL zarar etmiş, yurt dışı satışlardan %15 oranında faaliyet karı elde etmesi sonucunda esas ürün olan çay satışlarından 87,5 milyon TL tutarında zarar etmiştir. Esas ürün olan çay satışlarından 87,5 milyon TL zarar eden ÇAYKUR, büyük ölçüde soğuk çay (Didi) satışlarından oluşan ticari mal satışlarından %19 oranında 30,5 milyon TL kar elde etmiş ve sonuç olarak 2020 yılı toplam satışlarının işletme faaliyeti zararı 57 milyon TL'ye düşmüştür. İşletme faaliyeti zararını düşüren Didi satışları olsa da, 2020 yılında elde edilen 57 milyon TL'lik işletme faaliyeti zararı, 20,2 milyon TL zarar olan program hedefinin oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Ayrıca ÇAYKUR, her yıl zarar ederken 2020 yılında 3,2 milyon TL dönem karı elde eden iştiraki olan ÇAYSAN AŞ'den de kar payı almamıştır.

Yine Sayıştay Raporunda yasal olarak bir başkan ve beş üyeden oluşması gereken ÇAYKUR Yönetim Kurulu'nun boşalan 3 üyeliğinin doldurulmadığı, karar alabilmek için ayda en az iki defadan az olmamak üzere üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanması gerekliliğine uymadığına dikkat çekilmektedir. Yılda en az 24 toplantı yapması gereken ÇAYKUR, 2020 yılının büyük bölümünde toplantı ve karar yeter sayısı olan 4 üye ile çalışmış ancak bir üyenin çeşitli nedenler ile katılamaması sonucunda Mart, Nisan ve Ekim aylarında 7 oturumda toplantı yeter sayısını sağlayamadan gerçekleştirdiği toplantılarla birlikte 20 Mart

2021 tarihinden sonra 3 üyeye sahip olduğu nedeniyle toplanamamıştır. ÇAYKUR'un boşalan üç üyeliğini doldurmamasına ve toplanması gereken sürelerle riayet etmemesine rağmen işletme bütçelerinin yönetim kurulunun onayına sunulmadan yürürlüğe almıştır. Ek olarak sayıca yetersiz bir yönetim kurulu olmasının yanında eski ÇAYKUR Genel Müdürü ve eski DOKAP Başkanı Ekrem Yüce, 2019 yılında Sakarya Belediye Başkanı seçilmesine rağmen hala ÇAYKUR Yönetim Kurulu üyeliğine devam etmektedir.

Bu bilgiler ışığında;

1. ÇAYKUR, Yönetim Kurulu'nda boş bulunan 3 üye atamasını neden gerçekleştirmiyor?
2. ÇAYKUR Yönetim Kurulu yasal olarak toplanması gereken sürede neden toplanmıyor? Sayıştay Raporu'nda belirtilen bulgulardan birisi olan yönetim kurulunda onay alınmadan işletme bütçesini yürürlüğe koyduğu iddiaları doğru mudur? Eğer doğru ise bu konuda yasal bir işlem başlatılacak mıdır?
3. Sakarya Belediye Başkanı olan Ekrem Yüce neden hala ÇAYKUR Yönetim Kurulu üyesidir? Ekrem Yüce ÇAYKUR'dan da maaş alıyor mu? Alıyor ise bu konuda soruşturma açılacak mıdır?
4. ÇAYKUR fabrikalarının kaçında bulunan makinelerin ekonomik ömrü dolmuştur? Bu makinelerin yenilenmesi için neden yatırım yapılmıyor? Sayıştay tarafından tespit edilen fabrikalardaki eski makinelere ilişkin ne yapılacaktır? Makinelerin eski olmasından kaynaklı ÇAYKUR ne kadar zarara uğratılmıştır?
5. ÇAYKUR'un stok miktarındaki artış neden kaynaklanmaktadır? Geçtiğimiz yıllarda stokların bir miktarının küflenme sınırına yaklaştığı ve küflenmiş çayların yakılarak imha edildiği Sayıştay tarafından tespit edilmiştir. Stokların ne kadar küflenme sınırındadır? Kaçı imha edilmiştir? Stokların satışa çevrilememesinin nedeni nedir?
6. ÇAYKUR iştiraki olan ve 2020 yılında 3,2 milyon TL dönem karı elde eden ÇAYSAN AŞ'den neden kar payı almamıştır?